

ZÁMEK VALTICE

NÁRODNÍ KULTURNÍ PAMÁTKA, PAMÁTKA UNESCO

ZÁMECKÁ KAPLE

Vážení návštěvníci, vítám Vás na státním zámku Valtice. Zámek je ve správě Národního památkového ústavu.

Před samotným výkladem PROSÍM NESEDEJTE NA LAVICE, jsou nově nákladně zrestaurované a pocházejí z 1. třetiny 18. století.

Opevněné sídlo ve Valticích, stojících na hranici mezi Rakouskem a Moravou, vzniklo v souvislosti s kolonizační činností pasovských biskupů v 2. polovině 11. století. Středověké sídlo, mezi jehož vlastníky se vystříдалo několik významných rakouských středověkých rodů (Seefeldové, Kuenringové), připadlo roku 1395 Liechtensteinům, kteří Valtice jako rezidenci vládnoucího knížete vlastnili až do poválečných konfiskací v roce 1945. Valtice se sídlem hlavy rodu staly po pol. 16. stol. poté, co Liechtensteinové ztratili nedaleký Mikulov. Od té doby zde docházelo k řadě přestaveb – každý kníže chtěl rezidenci přizpůsobit svému vkusu i svému postavení u vídeňského dvora. Po raně barokních přestavbách za vlády českého místokrále a zakladatele rodové moci **Karla I. z Liechtensteinu** byl zámek upravován po celé 17. století, kdy zde sídlil jeho syn, uměnilovný **Karel Eusebius** z Liechtensteinu. Nejvýznamnější dodnes patrné stavební úpravy jsou však spojené s vládou knížete **Antonína Floriana** na zač. 18. stol., kdy zámek dostal svoji současnou, vrcholně barokní podobu, vytvořenou podle projektu architekta Antona Ospela. Za dalšího knížete, **Josefa Jana Adama**, zde působil císařský divadelní architekt a dekorátor Antonio Beduzzi, který upravil fasádu zámku o zdobné šambrány, portály a atiky se sochami. Rakouské Valtice byly v r. 1920 na základě dohody ze Saint-Germain připojeny k Československu. Po 2. světové válce v zámku sídlilo několik institucí, jako např. sklad chmele, sušárna tabáku či nápravné zařízení pro ženy. Interiéry byly zrekonstruovány a návštěvníkům částečně zpřístupněny na konci 60. let 20. století.

ZÁMECKÁ KAPLE ve Valticích patří k nejpozoruhodnějším a umělecky nejkvalitnějším barokním interiéřům ve střední Evropě. Její stavbou, která započala před rokem 1726, byly do značné míry završeny vrcholně barokní úpravy zámku za vlády knížat Antona Floriána (1656–1721) a jeho syna Josefa Jana Adama (1690 – 1732), na nichž se podíleli vídeňští architekti **Anton Ospel** (1677–1756) a **Antonio Beduzzi** (1675–1735).

Kvalita architektury, nástěnných maleb, soch i interiérových dekorací tvoří společně jedinečné mistrovské dílo, které dokonale odráží vytříbenost a vkus nejvyšší aristokracie habsburské monarchie v časech vlády císaře Karla IV. Architekt a dekorátor **Antonio Beduzzi** do Valtic přinesl nejvytříbenější formy soudobé církevní architektury 18. století, jež byla zároveň odrazem vídeňského dvorního vkusu. Antonio Maria Nicolao Beduzzi (1675-1735) zde realizoval svou představu dekorativní jednoty architektury, sochařství, malířství a užitého umění – podobně jako to učinil již dříve například v klášterní kapli v Melku. Pro valtickou kapli vytvořil nejen architektonický projekt, ale i návrhy na oltáře, štukové a sochařské dekorace, intarzie na dveřích, lavicích a knížecí oratoři.

NÁRODNÍ
PAMÁTKOVÝ
ÚSTAV

facebook.com/ zamekvaltice
www.zamek-valtice.cz

ZÁMEK VALTICE

NÁRODNÍ KULTURNÍ PAMÁTKA, PAMÁTKA UNESCO

Antonio Beduzzi vytvořil také koncepci nástrojných fresky, na níž se také osobně podílel. Jako vyhledávaný kvadraturista na ní namaloval architekturu, zatímco figurální složku přenechal knížecímu malíři **Domeniku Mainardimu**. Podle Beduzziho architektonických návrhů vznikly i oltáře a sochy, které se svou dílnou vyhotovil **Franz Biener**. Franz Biener zde vedl ateliér s množstvím tovaryšů, kameníků a štukatérů. Jeho práce jsou zřetelné i na obou bočních trojosých portálech v předzámčí. Pozoruhodné jsou i Bienerovy dřevěné sloupy ke kóji koníren, dnes umístěny v hlavní pokladně zámku.

Nad knížecí oratoří, kterou vyzdobil malíř **Conrad Meyer**, je zavěšena hudební kruchta z umělého mramoru s barokními varhanami, dodanými dvorním císařským varhanářem **Lotharem Franzem Walterem** z Vídně. Smlouvou z března 1728 byly objednány varhany se šesti rejstříky v manuálu a dvěma rejstříky v pedálu. Osazeny byly se zpožděním v roce 1729 a pozlaceny 1730. Cena varhan, 700 zlatých, byla nezvykle vysoká, a byla odůvodněna mimořádnou kvalitou díla i pověstí varhanáře. Pro cenové srovnání, za tuto částku by šlo tenkrát koupit stádo čítající stovku krav, pokud místo hovězího preferujete drůbeží, bylo by za pořizovací cenu varhan 7000 slepic nebo 80 velkých sudů piva. Rozsah manuálu varhan je C- c3, pedálu C-e s lomenou oktávou. Zajímavostí varhan je tzv. ripieno. Spočívá v tom, že varhaník může jedním pohybem páčky zapnout současně tři rejstříky. Varhany nebyly v 18. století používány k doprovodu zpěvu věřících v kapli, ale ke slavnostní a koncertní hře, k doprovodu zpěváků, sboru a instrumentalistů. Souhlas ke sloužení mší byl v zámecké kapli udělen vídeňským arcibiskupem až v roce 1784. V kapli se konaly do té doby jen litanie a neliturgické pobožnosti. Panstvo sedávalo v zasklené oratoři, úředníci a služebnictvo obsazovalo lavice dole v kapli. Jedná se o největší doposud funkční varhany vídeňského mistra Walthera. Nástroj poničili sovětští vojáci, kteří čekali na valtickém zámku na repatriaci po německém zajetí. Ještě v roce 1989 byly ve varhanách nalezeny kulky z této doby. V roce 1998 dokončila rekonstrukci varhan za velkorysé podpory amerických sponzorů firma Doubek a syn. Záchranu nástroje financovala Nadace Památky jižní Moravy ze sponzorského daru Normana Greiga a společnosti Rockwell Aerospace.

Po stranách oltáře stojí v nikách sochy Abraháma a syna Izáka (vlevo) a krále Davida (vpravo). Vyvýšený presbytář je od zbytku kapele oddělen kuželkovou balustrádou, před níž se nachází dva boční oltáře. Na evangelní straně (vlevo) oltář Svaté rodiny, na straně epištolní (vpravo) oltář svatého Jana Nepomuckého, patrona korunního prince Jana Nepomuka Karla z Liechtensteinu. Nad bočním oltářem Svaté rodiny je v úrovni korunní římsy trojúhelníkový frontón s alegorií Víry a Naděje, postavy na protější straně představují Církev a Zpovědní tajemství. Všimněte si také reliéfu představující legendu o Svržení Jana Nepomuka z Karlova mostu do Vltavy. Ikonografický program kapele vrcholí na nástrojných fresce s motivem **Oslavy Boha Otce v nebesích**. Přeložme si latinský nápis na fresce: *Gloria in excelsis Deo et in terra pax hominibus bonae voluntatis*, v překladu: *Sláva Bohu na nebesích a na zemi mír lidem dobré vůle!*

Kaple byla vysvěcena 27. května 1726 pasovským biskupem a pozdějším kardinálem **Josefem Dominikem Lambergem** (1680–1761) ke cti sv. Josefa a Anny, přičemž požehnání se dostalo i vzácným relikviím mučedníků sv. Proba (v prvním pádě *Probus*) a Modesta. Kromě každoroční mše v den sv. Huberta, na níž se do Valtic sjela nejvyšší habsburská aristokracie, se v ní uskutečnily i neméně slavné lichtenštejnské svatby, např. v roce 1783 svatba knížete Aloise I. a hraběnky Karolíny z Manderscheid-Blankenheimu (její malý portrét najdete v pokoji císaře Franze Josefa na zámku).

ZÁMEK VALTICE

NÁRODNÍ KULTURNÍ PAMÁTKA, PAMÁTKA UNESCO

Stavebník kaple kníže Josef Jan Adam z Liechtensteinu výběrem biskupa navazoval na historickou podřízenost Valtic a celého Dolního Rakouska pasovskému biskupství (pasovský biskup Wolfger von Erlaa stál také u vzniku středověkého valtického hradu). Kaple byla zasvěcena rodovým patronům svatému Josefovi (patron knížete) a svaté Anně (patronka jeho manželky Marie Anny, rozené kněžny Oettingen-Spielberg). Rodinným patronem byl i český světec Jan Nepomucký, jehož boční oltář byl zřízen na epištolní, tedy pravé straně kostela. Kníže byl jeho velkým ctitelem a pojmenoval po něm i svého jediného syna, budoucího vládnoucího knížete Jana Nepomuka (1724–1748), který se narodil nedlouho před zřízením kaple.

Navzdory vysvěcení nebyla kaple v roce 1726 ještě zdaleka dokončena. Práce začaly nejdříve na hlavním oltáři, tvořeném mohutnými sloupy, mezi nimiž štukoví andělé nesou rozměrné plátno s motivem **Klanění pastýřů** (jde o kopii, vytvořenou zřejmě podle grafického listu podle předlohy oltářního obrazu Guida Reniho v neapolské Certose di San Martino). Následně se začalo s malbou fresky, na níž navazovaly štukatérské, kamenické, mramorářské a pozlacovačské práce na zdech kaple. V létě 1729 byla dokončena panská oratoř se zcela unikátními intarziemi a osazeny varhany, dokončen byl boční oltář na levé straně a začalo se pracovat na protilehlém bočním oltáři sv. Jana Nepomuckého. Konzistoř nicméně otevření kaple schválila až v březnu 1730, kdy byl interiér zcela dokončen.

Kaple má vynikající akustiku a dodnes se zde konají koncerty klasické hudby a hudební festivaly – například Henckeovy varhany (nazváno dle vídeňského varhanáře Johanna Henckeho, který údajně zhotovil kolem roku 1750 varhany, jenž jsou umístěny v kostele Nanebevzetí Panny Marie na valtickém náměstí), Mezinárodní letní škola staré hudby, Lednicko-valtický hudební festival a další.

V současnosti je zámecká kaple využívána pro svatební obřady a komorní koncerty, aktuální informace najdete vždy na webových stránkách www.zamek-valtice.cz.

Další literatura:

Město Valtice – Emil Kordiovský, Moraviapress, 2001

Zámek Valtice – Michal Konečný, NPÚ, 2018

Lednicko-valtický areál – Emil Kordiovský, Moraviapress 1998

NÁRODNÍ
PAMÁTKOVÝ
ÚSTAV

[facebook.com/ zamekvaltice](https://facebook.com/zamekvaltice)
www.zamek-valtice.cz